

10. 9. 2018

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Naléhavý právní zájem a soudní určení neplatnosti výpovědi smlouvy

Úvodem krátce k právní úpravě určovacích žalob - ustanovení § 80 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu, v platném znění ("o.s.ř." či "občanský soudní řád") stanoví, že "určení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, se lze žalobou domáhat jen tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem." Občanský soudní řád tak pro určovací žaloby stanoví zvláštní hmotněprávní podmínku, bez jejíhož splnění se nelze úspěšně žalobou domáhat právního určení, zda tu právní poměr nebo právo je či není. Žalobce domáhající se soudního určení je proto vždy povinen v řízení osvědčit existenci naléhavého právního zájmu na nárokovaném určení, a pokud tak neučiní, soud žalobu zamítne, aniž by se zabýval meritem věci.[1]

Současné znění ustanovení § 80 o.s.ř. bylo do občanského soudního řádu vloženo novelou s účinností od 1. 1. 2014, a to v souvislosti s nabytím účinnosti zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku a s tím souvisejících právních předpisů, zejména zákona č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních ("z.ř.s."), na základě kterého došlo k oddělení právní úpravy nesporných řízení do samostatného zákona.[2] Z pohledu určovacích žalob se však nejednalo o žádnou koncepční změnu, neboť občanský soudní řád ve znění před nabytím účinnosti z.ř.s. obsahoval v zásadě stejnou klauzuli v ustanovení § 80 písm. c).[3]

Smyslem zavedení výše uvedené podmínky pro úspěch určovací žaloby je snaha vést meritorní jednání pouze o věcech, ve kterých nárokované soudní určení (které má pouze deklaratorní povahu a je pojmově nevykonatelné) reálně může vyřešit spornou situaci mezi účastníky řízení a mít faktický dopad do jejich právních vztahů. Z konstantní judikatury Nejvyššího soudu České republiky ("Nejvyšší soud") a Ústavního soudu České republiky ("Ústavní soud") vyplývá, že určovací žaloba má smysl a je soudně projednatelná - žalobce má na žalobě objektivně naléhavý právní zájem - pouze v případě, že její pomocí lze odstranit stav ohrožení práva či eliminovat právní nejistotu a současně odpovídající nápravy/ochrany nelze dosáhnout jinak.[4] V tomto kontextu Nejvyšší soud uvedl, že "určovací žaloba je preventivního charakteru a má místo jednak tam, kde její pomocí lze eliminovat stav ohrožení práva či nejistoty v právním vztahu a k odpovídající nápravě nelze dospět jinak, jednak v případech v nichž určovací žaloba účinněji než jiné právní prostředky vystihuje obsah a povahu příslušného právního vztahu a jejím prostřednictvím lze dosáhnout úpravy, tvořící určitý právní rámec, který je zárukou odvrácení budoucích sporů účastníků. Tyto funkce určovací žaloby korespondují právě s podmínkou naléhavého právního zájmu, nelze-li v konkrétním případě očekávat, že je určovací žaloba bude plnit, nebude ani naléhavý právní zájem na takovém určení." Z uvedeného lze shrnout, že žalobce typicky nebude mít naléhavý právní zájem na žalobě, nejsou-li kumulativně

splněny následující podmínky: i) žaloba je podána preventivně k odstranění právní nejistoty či odstranění ohrožení práva, ii) dotčeného nároku se nelze domoci jinak (typicky žalobou na plnění) a iii) požadované soudní určení bude představovat finální vyřešení sporu.

Žalobce rovněž zásadně nebude mít naléhavý právní zájem tam, kde již došlo k porušení práva. Bylo-li právo porušeno, ztrácí prevence v podobě určení existence či neexistence práva či právního vztahu smysl a žalobce již nebude mít žádný objektivní zájem na určení předmětného práva či právního poměru, nýbrž bude mít už jen zájem na odstranění následků porušení práva, tedy na konkrétním plnění.[5]

V současné době je běžnou praxí, že žalobci, a to i právně zastoupení advokátem, se domáhají určení, že výpověď smlouvy[6] je neplatná. Typickým příkladem je žaloba, ve které se žalobce domáhá určení neplatnosti výpovědi smlouvy poté, co již uplynula výpovědní doba a druhá smluvní strana má za to, že smluvní vztah z předmětné smlouvy již zanikl. Výše uvedená kritéria pro posouzení existence naléhavého právního zájmu je však nutné aplikovat i do těchto řízení.

Ustálená judikatura Nejvyššího soudu a Ústavního soudu došla k závěru, že žaloba na určení neplatnosti výpovědi smlouvy tato kritéria nesplňuje. Nejvyšší soud konstatoval,[7] že posouzení ne/platnosti výpovědi smlouvy má povahu předběžné otázky ve vztahu k existenci práva nebo právního vztahu, a tedy není dán naléhavý právní zájem na jejím určení. Současně Nejvyšší soud uvedl,[8] že *"lze-li žalovat o určení práva nebo právního vztahu, není dán naléhavý právní zájem na určení neplatnosti smlouvy, jež se tohoto práva nebo právního vztahu týká."* Domáhá-li se tedy žalobce dalšího trvání smlouvy, respektive deklarace, že smluvní vztah mezi účastníky řízení trvá, nelze se soudně domáhat určení neplatnosti výpovědi smlouvy, ale je nutné se domáhat určení, že dotčený závazkový vztah trvá.

Ani správná formulace žalobního návrhu však sama o sobě není dostačující pro založení existence naléhavého právního zájmu. Například ve věci sp. zn. 3 Cdon 1338/96 se Nejvyšší soud zabýval žalobou na určení neplatnosti kupní smlouvy na nemovitost a uzavřel, že na určení neplatnosti kupní smlouvy není dán naléhavý právní zájem, protože takové určení by nemělo povahu finálního rozhodnutí sporu mezi účastníky řízení, neboť na jeho základě by mohlo dojít k zahájení dalšího řízení o vrácení kupní ceny (k podání žaloby na plnění).

V dalším řízení se pak Nejvyšší soud zabýval otázkou existence naléhavého právního zájmu v kontextu známého postojů žalovaného. Nejvyšší soud konstatoval,[9] že žalobce nemá naléhavý právní zájem na určení, že právní vztah účastníků řízení založený smlouvou trvá, jestliže v době podání žaloby měl žalobce vědomost o tom, že druhá smluvní strana nemíní smluvní závazky splnit, a znal důvody jejího postojů. Nejvyšší soud výslovně uvedl, že za těchto okolností *"žalobcem požadované určení nemůže posílit či upevnit jeho právní postavení a není zárukou odvrácení budoucích sporů účastníků."*

Zmíněné závěry Nejvyššího soudu úzce souvisí i s požadavkem preventivní povahy určovací žaloby. Není-li nárok na určení neplatnosti výpovědi způsobit finálně narovnat vztahy mezi účastníky řízení, nemůže mít ani preventivní povahu.

Shrneme-li výše uvedené, lze uzavřít, že žaloba na určení neplatnosti výpovědi smlouvy zpravidla nebude úspěšná pro nedostatek naléhavého právního zájmu, neboť posouzení platnosti výpovědi/existence smluvního vztahu má povahu předběžné otázky. Došlo-li současně již k porušení práva či narušení právních poměrů, které má určovací výrok ochránit, nebude mít žaloba preventivní povahu, neboť dotčený výrok by měl pouze deklaratorní povahu a jeho určení nemusí zajistit finální narovnání sporu. Ve většině případů bude pro zajištění ochrany práva rovněž na místě podat žalobu na plnění,

která má zásadně přednost před žalobou určovací.

Filip Šilhavý

[PRK Partners s.r.o. advokátní kancelář](#)

Jáchymova 2
110 00 Praha 1

Tel.: +420 221 430 111

Fax: +420 224 235 450

e-mail: prague@prkpartners.com

[1] Srov. např. Rozsudek NS ČR, sp. zn. 3 Cdon 1338/96.

[2] Lavický P. a kol., Občanský soudní řád. Praktický komentář, Wolters Kluwer (ČR), Praha: 2016, § 80.

[3] Dosavadní znění § 80 písm. c) stanovilo: "Žalobou (návrhem na zahájení řízení) lze uplatnit, aby bylo rozhodnuto zejména... o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, je-li na tom naléhavý právní zájem."

[4] Srov. např. Rozsudek NS ČR, sp. zn. 3 Cdon 1338/96, rozsudek NS ČR, sp. zn. 21 Cdo 236/2017, nález ÚS ČR, sp. zn. Pl. ÚS - st. 21/05 či nález ÚS ČR, sp. zn. i ÚS 1440/14.

[5] Srov. rozsudek NS ČR, sp. zn. 21 Cdo 2638/2004.

[6] Dle účinného občanského zákoníku se jedná nesprávnou terminologií a měli bychom hovořit o "výpovědi závazku." Pro přehlednost však v textu i nadále ponechávám původní terminologii.

[7] Např. v rozsudku NS ČR, sp. zn. 22 Cdo 2147/1999 či usnesení NS ČR, sp. zn. 26 Cdo 2074/2008.

[8] Např. v rozsudku NS ČR, sp. zn. 22 Cdo 2147/1999.

[9] Srov. rozsudek NS ČR, sp. zn. 33 Cdo 4808/2008.

Další články:

- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)